

Przedmowa

Pierwsze wydanie książki *Francja w czasach Kapetyngów 987-1328* ukazało się w 1980 roku i wyszło naprzeciw wyraźnemu wówczas zapotrzebowaniu na współczesną pracę w języku angielskim poświęconą Francji w okresie rozkwitu średniowiecza. Od tamtej chwili pojawiły się na rynku dwie inne pozycje, które w pewnym stopniu zaspokoili tę samą potrzebę: J. Dunbabin *France in the Making, 843-1180* (Oxford 1985, wyd. uzup. 2000) oraz G. Duby'ego *France in the Middle Ages 987-1460: from Hugh Capet to Joan of Arc* (tłum. J. Vale, Oxford 1991)¹. Druga z nich to fantazyjna opowieść, ożywiona anegdotami i wysuwająca na pierwszy plan historię społeczeństwa i jego mentalność. *France in the Making* obejmuje wcześniejszy okres, a nacisk położony na kwestię księstw terytorialnych odzwierciedla istotną rolę tych jednostek politycznych przed panowaniem Filipa Augusta.

Obecne, uzupełnione wydanie *Francji w czasach Kapetyngów* ma na celu skuteczne zaspokojenie tej samej potrzeby, która istniała w 1980 roku – jasnego, zrozumiałego przedstawienia historii Francji w latach 987-1328, przeznaczonego dla czytelnika niewładającego językiem francuskim. Liczne pozytywne recenzje pierwszego wydania, jak również zachęcające reakcje w następnych latach ze strony osób wykładających ten przedmiot ma szczeblu wyższym, podsunęły myśl, że warto byłoby podjąć trud związany z przygotowaniem drugiego, uzupełnionego wydania.

Pierwsze wydanie było inspirowane stylem historiografii rozpowszechnionym w tym czasie we Francji, ale go nie powielało. Styl ten charakteryzowało odejście od historii politycznej, a nawet odrzucenie jej. Narracyjną historię instytucji i wielkich ludzi zastąpiła historia społeczna w najszerszym sensie tego określenia – „historia totalna” szkoły *Annales*.

Różnicę w podejściu dostrzegli niektórzy recenzenci pierwszego wydania². Jane Martindale, cytując Georgesa Duby'ego, napisała: „W ostatnich latach mediewiści ze szkoły francuskiej preferowali historię «społeczeństw» i «zjawisk należących do sfery kultury», a nie «politykę i konkretne wydarzenia», toteż musiała to być odważna decyzja, by do tematu *Francja w czasach Kapetyngów* zastosować podejście bardziej tradycyjne”³.

Kto wie, o ile bardziej „odważny” był pomysł powtórzenia tego doświadczenia 20 lat później! Trend historii społecznej nie zniknął, przeciwnie – przybrał na sile właśnie w czasie tych dwóch dekad. Współczesną francuską historiografię średniowiecza cechuje podejście interdyscyplinarne, polegające na korzystaniu nie tylko z dziedzin pokrewnych, jak historia sztuki czy archeologia, lecz także z ekonomii, socjologii, antropologii i psychologii, przy jednoczesnym zastosowaniu techniki komputerowej do analizy danych. Korzysta się z wszystkich tych dyscyplin w dążeniu do poznania społeczeństwa średniowiecznej Francji na każdym poziomie, zarówno na dłuższą, jak i na średnią, i krótką metę⁴.

Jednocześnie w ostatnich latach nastąpiło także coś w rodzaju reakcji – wielu historyków francuskich powróciło do kwestii historii politycznej, odkrywając ją na nowo jako naukę o jednostce w ramach społeczeństwa. Studia prozopograficzne dworzan i urzędników królewskich dostarczyły nowych, istotnych interpretacji historii średniowiecznej Francji; ta sama filozofia ożywia liczne współczesne biografie królów z rodu Kapetyngów, od Hugona Kapeta aż po Filipa IV. Na temat samych królów, ich rządów i administracji wiele znakomitych prac wydają wciąż naukowcy z Ameryki Północnej.

Te nowe prace okazały się dla nas bezcenne przy opracowywaniu obecnego wydania książki *Francja w czasach Kapetyngów*. Praca ta – mamy nadzieję – nie przestanie zaspokajać tej potrzeby, dla której została pierwotnie napisana; będzie dla czytelników przewodnikiem i źródłem informacji o tym ważnym i fascynującym okresie historii Francji. A przynajmniej przyda się tym wszystkim, którzy nie kształcili się we Francji, przybliżając im ogólne tło oraz periodyzację i stwarzając w ten sposób solidne podstawy, umożliwiające im zagłębianie się w historiografię francuską.

¹ Wydanie oryginalne: *Le Moyen Âge: d'Hugues Capet à Jeanne d'Arc, 987-1460* (wiele wydań) – przypis pochodzi od redaktora naukowego wydania polskiego Jerzego Pysiaka.

² Np. Thomas Bisson w *Journal of Ecclesiastical History* 1981, XXXII, s. 553-554.

³ *English Historical Review* 1982, XCVII, s. 583-585.

⁴ Zob. M. Balard (red.), *L'Histoire médiévale en France, 1969-1989: bilan et perspectives*, Paris 1991, zwł. s. 533-537, podsumowanie A. Verhulst.